СВОБОДА SVOBODA

УКРАЇНСЬКИЙ ДНЕВНИК — UKRAINIAN DAILY

УРЯДОВИЙ ОРГАН ЗАПОМОГОВОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ УКРАЇНСЬКИЙ НАРОДНИЙ СОЮЗ В ЗЛУЧЕНИХ ДЕРЖАВАХ АМЕРИКИ.

OFFICIAL ORGAN OF THE UKRAINIAN NATIONAL ASSOCIATION, Inc.

ТРИ ЦЕНТИ. РІК XLIII. Ч. 175 Джерзи Сіті, Н. Дж., вівторок, 30 липня 1935. — VOL. XLIII. No. 175. Jersey City, N. J., Tuesday, July 30, 1935. THREE CENTS

КОНҐРЕС БЕРЕТЬСЯ ЗА ПЛЯН ОПОДАТКУВАТИ БАГАЧІВ

ВАШИНГТОН. — Податковий комітет палати послів уже переглянув урядовий проєкт оподаткування великих маєтків, а повна палата дістане рапорт з нього вже цього тижня.

Сподіваються, що найдалі до середи почнуться за нього дебати в повній палаті послів, а до двох тижнів у сенаті.

Демократична більшість, прихильна до цього проєкту, мусить наперед поборити обструкційні внески про ветеранський бонус і інфляцію.

УРЯД ХОЧЕ ЗАПОБІГТИ ПЕРЕПРОСИНАМ.

ВАШИНГТОН. — Заступник секретаря стейту, Вилбер Кар, висказав на пресовій конференції жаль американського уряду зприводу недавньої демонстрації комуністів коло німецького корабля „Бремен".

Газети пояснюють цей висказ як спробу уряду запобігти потребі перепрошувати офіціяльно німецький уряд за ці авантури комуністів, підчас котрих скинено німецький прапор з корабля у воду.

ВІДКРИВАЮТЬ ІМЯ НІМЦЯ, КОТРОМУ ВІДМОВЛЕНО ДОЗВОЛУ.

НЮ ЙОРК. — Місцеві німецькі газети містять лист Німця, котрому посадник Ля Ґвардія відмовив дозволу масажиста.

Називається він Павло Клес. Досі в газетах його називали „Мистер К".

Він каже, що має перші горожанські папери та подався ще минулого грудня за другі.

ҐРІН ЩЕ РАЗ КЛИЧЕ ДО БОЙКОТУ НІМЕЧЧИНИ.

ВАШИНГТОН. — Вилієм Ґрін, предсідник Американської Федерації Праці, в публичній відозві взиває американський уряд підприняти відповідні кроки, щоб здержати переслідування робітників, жидів і католиків німецьким урядом.

„Настав час", говорить Ґрін, „що Німеччина повинна бути бойкотована не тільки робітниками і їх приятелями, але всім народом Злучених Держав".

ВЧЕНІ ВИТВОРИЛИ БІЛЬШУ РОРЯЧ ЯК СОНЦЕ.

СКЕНЕКТЕДІ (Ню Йорк). — У лябораторіях Ґенеральної Електричної Компанії витворили вчені фізики теплоту, вищу від теплоти нашого сонця. При помочі відповідних інструментів фізики потрафили осягнути теплоту 13,000 ступнів Фаренгайта, тоді, як горяч на сонці доходить до 9,000 ступнів.

ВИДАЮТЬ ЕНЦИКЛЬОПЕДІЮ В ОДНІМ ТОМІ.

НЮ ЙОРК. — Колюмбійський університет приготовив видання енциклопедії, себто короткого покажчика всього людського знання, в однім томі. Вона буде називатися Колюмбійська Енциклопедія, матиме коло 2,000 сторін, 52,753 статі та коло 5 мілiонів слів.

На викінчення її треба було 8 років, а саме 6 років на приготування, а два роки на саме писання.

ЗАСИПАНИЙ ПРИ КОПАННЮ КРИНИЦІ.

МАТИТОК (Лонґ Айленд). — Ричард Гойнацький, робітник підприємства „Дженерал Енвелоп Ко." в Брукліні, купив собі маленьку літню хатину які дві милі від осередка цього села. Недавно тому він почав копати коло хати криницю.

Копав коло 10 стіп у промірі та довів її нарешті до глибини 22 стіп. Коли ще й там не було води, Гойнацький пробував вбити далі руру. Сусіди остерігали його, що піскова яма може обвалитись, і він пробував здержати пісок дошковим рештуванням. У суботу вечором, коли Гойнацький працював на дні ями, а його 18-літній син Франко подавав йому згори цеглу, обвалилася земля й засипала Гойнацького.

Син заалярмував сусідів. За якийсь час сусіди, поліції й пожарники почали копати здовж тамтої ями другу, щоб дістатися боком до засипаного. Ця яма теж обсипалася й малощо не потягнула нових жертв. У неділю зполудня доставили паровий черпак і почали копати ним третю яму. По трох годинах праці на цім черпаку зірвалася сталева линва; черпак звалився в яму з такою силою, що пісок довкола знов обвалився. За півтори години направлено линву й почато наново копати. Копано з такою горячковістю, що коло 9-тої години вечором домови грозило завалення.

Тимчасом на місці події зібралися тисячі цікавих. Поліції мусіли клопотатися здержуванням цікавих, щоби вони не попали в обвали. Деякі цікаві вилізли на близькі дерева. Два лікарі увесь час чергуються, щоб ратувати Гойнацького, як його добудуть. Одначе вони кажуть, що на це нема найменшої надії, щоби він вийшов з пригоди живим.

КАНАДІЙСЬКИЙ ЛІКАР КАЖЕ, ЩО МАЄ ЛІК НА РАКА.

Д-р Ґенрі Коннел з Кінгстон, Онт., оповістив 17 липня, що відкрив нову серію біольоґічних продуктів, що їх назвав „енсолями", і один з них спиняє розріст рака, а може й опанує його. Розпущений „енсоль" можна впорскувати в кров і так він може дістатися до всіх частей тіла.

Д-р Коннел, 40-літній специяліст недуг очей, вух, носа і горла, говорить, що його оповістку можна легко вважати передчасною, однакож його досліди в лябораторії є позитивні, а клінічні наслідки однакові і замітні.

МАСОВЕ ЗАТРОЄННЯ УЧАСНИКІВ БЕНКЕТУ.

Кінна поліція розслідже затроєння 70 людей, що були на бенкеті в Дервент, Алта. Зразу було підозріння, що люди були затроєні стрихніною, однакож опісля лікарі в шпиталі склонилися до думки, що це було затроєння зіпсованою їжею.

Бенкет був улаштований українською громадською організацією долини Дервент. Донесення з 18 липня говорить, що всі 70 затроєних осіб видужують; 35 були ще в той день у шпиталі.

Первісно було підозріння, що хтось з розмислом потруїв людей, всипавши стрихніни до молока. Всетаки поліція провадить слідство, яке включає й хемічну аналізу.

РЖА НА СТЕБЛІ СТАЛА ЯЗВОЮ.

Звідомлення, одержані домініяльною лябораторією досліджування ржі у Виннипеґу, показують, що ржа на стеблах пшениці дійшла до пропорції язви на великім просторі Манітоби і що язва поширюється на північ та захід. Полуднева часть Манітоби опанована ржою по лінію, що переходить на схід і захід через місто Мінедоса.

Ржа кинулася і в східній настині Саскачевану так далеко на північ як Йорктон.

МОНЕТИ З X. СТОЛІТТЯ.

При усті ріки Ловати в Ільменське озеро селянка Лохина знайшла цілий клад срібних монет. Ленінградські нумізматики ствердили, що монети походять з X. століття і зроблені в часі панування династії Бувейхідів у Персії й Іраку. На ріку Ловать вони попали мабуть іще в часах старинної торговлі між Персією та Новгородцями.

УКРАЇНЕЦЬ НАЗНАЧЕНИЙ ШКІЛЬНИМ ІНСПЕКТОРОМ.

Департамент освіти провінції Алберти назначив 12 липня добре відомого українського вчителя і дотеперішнього директора вищої школи у Віліңгтон, Алта., Григ. Косташа, шкільним інспектором.

Пан Косташ є в Алберті першим шкільним інспектором українського походження, однакож не одиноким Українцем на такому становищі в Канаді, бо в Саскачевані є також один Українець шкільним інспектором, а саме п. Ф. Т. Гаврилюк. Бажаємо п. Косташеви якнайбільших успіхів на його визначнім становищі. Його назначення є дальшим доказом, що Українці в Канаді йдуть вперед і перед ними є отворені становища, як тільки не бракне нам здібних людей.

СУМНИЙ КІНЕЦЬ НАПАДУ НА ДІМ СТАРОГО ФАРМЕРА.

Сумно скінчився 13. липня напад на дім 81-літнього фармера Петра Бруса в Пайн Ривер, Ман. Андрій Григоришин, що мабуть хотів Бруса ограбити, впав трупом, коли поліціянтова куля попала його в голову куля молодого найманта Саламоновича, найманеного Брусом та його жінкою для оборони.

Григоришин, який був добре знаний в околиці, вернувся недавно з Флин Флон з товаришем на імя Г. Гавес, будучи під враженням, що старий має схвану більшу суму грошей у своїм домі. Вони прибули до Пайн Ривер вчасним ранком, пішли до дому Бруса і застукали в двері. Старий Брус глухий і не чув стукання. Тоді Григоришин виломив двері. Брусова жінка скричала і збудила чоловіка. Цей встав і схопив напасника. Григоришин зловив його за горло, пробуючи його вдушити. Нараз роздався вистріл і Григоришин упав на землю, смертельно ранений. Гавес, що не входив до хати і зза порога кликав свого товариша, щоб не допускався насильства, ввійшов тоді до середини і Саламонович приголомшив його прикладом кріса. Коли прочуняв і побачив, що Григоришин убитий, побіг до села і віддав себе в руки поліції. 15. липня поліційний судя в Дав фіні судив його за влім з наміром грабунку. Гавес признав себе винуватим. Проти Саламоновича обвинувачення не поставлено.

УКРАЇНСЬКІ ХЛОПЦІ ДІСТАЛИ СТИПЕНДІЇ.

Рада студій Манітобського університету, основуючись на звідомленнях іспитової ради вищих шкіл Манітоби, признала 18 липня стипендії Ісбістера на даремне навчання в університеті. Стипендії признані студентам і студенткам з XI ступня. Між студентами, що дістали стипендії, є два Українці, а саме Теодор Кравчук з Пайн Ривер і Михайло Лисенко з Брендону. Оба вони будуть звільнені від шкільних оплат в університеті.

ФАРМЕРСЬКА ОРҐАНІЗАЦІЯ ГРОЗИТЬ СТРАЙКОМ.

Одна з останніх резолюцій, ухвалених 18 липня на конвенції Злучених Фармерів Канади (Саскачеванська Секція) в Саскатуні, Саск., погрожує страйком недоставлювання збіжа до зсипних магазинів, якщо не буде загарантована фармерам відповідна життєва скаля з забороною викидань, арештовань та відкликань морґеджів. Резолюція є основана на побоюванню фармерів, що перший добрий збір збіжа в протягу кількох літ може піти головно на заплачення вірителів.

СТРАШНА ГРОМОВИЦЯ НАД МОНТРЕАЛОМ.

Над Долиною св. Лаврентія пронеслася 15 липня страшна громовиця і впав зливний дощ. Від зливи пивниці в Монтреалі в скорому часі наповнились водою. В часі бурі згинув від грому 12-літній хлопець Еміль Пакен, що був заховався під деревом у Джері парку. В місцевості Монтебело в Квебеку грім убив 22-літнього хлопця Филипа Томаса на возі з сіном.

НАПАД НА ПОЧТОВОГО ПОСЛАНЦЯ.

На 21-літню Вікторію Корек, що робила службу громадського почтового посланця і верталася з Макова до села Беньківка, напав іззаду якийсь грабіжник і, відрізавши ремінець від торби, втік з нею в ліс. В торбі була готівка 728 зл. з листами. В Беньківці нема постійного почтового посланця і на почту ходить по черзі що дня хто інший. Критичного дня вислано на почту жінку, а часом ходять навіть діти.

НІМЕЦЬКА ТЕЛЕВІЗІЯ.

Спроби німецької почти передавати радієвою дорогою образи вдавалися досі на віддаль 25 км. Тепер удалася спроба передачі на віддаль понад 70 км. з висильної стації у Віхтлебені до відбірної стації у школі служби праці в Ґільденгалі. На програму зложилися фільмовий тижневик і перше німецьке радіовізуальне видовище. Управитель німецького радія Ґадамовський виголосив з приводу цієї трансмісії до мікрофону промову, в якій переслав привіт усім учасникам цього слуховища.

ДІТИ ЗГОРІЛИ ЖИВЦЕМ.

В селі Опові біля чехословацької границі один селянин, працюючи в полі, залишив троє своїх малолітних дітей у недалекій буді, яку поставив з тровтини і шувару. Підчас праці оглянувся і побачив, що буда вже догоряє. Прибіг на місце і знайшов тільки обгорілі трупи своїх дітей. Подібна подія скалася в селі Нове Бано, де згоріла пільна хата, а в ній двоє дітей.

ЗАКРИТТЯ КРЕМЯНЕЦЬКОЇ „ПРОСВІТИ".

Рада „Просвіти" в Кремянці одержала 8. червня ц. р. повідомлення міністерства внутрішніх справ з 31. серпня 1933 р. про затвердження закриття кремянецької „Просвіти" волинським воєводою дня 17. X. 1932 р. Таким чином виходить, що повідомлення ішло з Варшави до Кремянця 1 рік, 10 місяців і 7 днів. Одночасно волинське воєвідство повідомляє раду „Просвіти", що воно визначило ліквідатором розвязаного товариства п. Яна Сулковського, помічника самоврядного інспектора кремянецького повіту. На протязі року він має зліквідувати товариство на підставі статуту й одержаного розпорядку.

БОЛЬШЕВИЦЬКІ СТУДЕНТИ БАНДИТАМИ.

Під Ленінградом напали два бандити на стацію і, ранивши касієра вистрілами з револьвера, забрали 750 рублів. Обох зловлено. Показалося, що це студенти Шамакін і Скороходов.

ПСИ ПРОХАЧІ.

Від якогось часу запримічено на вулицях Будапешту бездомних псів, що — в дійсності — жебрають. Псі мають на шиї скриночку з написом: Мій господар сліпий і не може опустити дому, тому я прошу для нього милостині. Прохачі дають милостиню зі щирого серця. Псі мають своїх ворогів у двоноги прохах, що безпощадно кидають у них камінням. Влада ставиться тимчасом безінтересовно до нових прохачів.

БОЇ МІЖ ІТАЛІЙЦЯМИ Й ЕТІОПАМИ РОЗПОЧАЛИСЯ

АДІС АБАБА (Етіопія). — Італійський відділ жовнірів увійшов з італійської кольонії Ерітреї на етіпську територію над річкою. Етіопи відвернули біг річки й Італійці мусіли забратися. Нічю напали Етіопи на Італійців. Прийшло бо боротьби. Згинули 40 Італійців і 20 Етіопів.

ЕТІОПІЯ ВИЖИДАЄ РІШЕННЯ ЛІҐИ НАЦІЙ.

ЖЕНЕВА. — На остаточну згоду Італії, щоб мирова комісія вирішила італійсько-етіопський спір, відповіла Етіопія домаганням, щоб цей обовязок взяла на себе Ліґа Націй. Надіються, що Італія візьме участь у засіданням Ради Ліґи в середу.

ОБЄДНАННЯ ТРОХ ВОЄВІДСТВ У ГАЛИЧИНІ.

ЛЬВІВ.—„Діло" пише: „Міродатні кола схильні створити з трох воєвідств у Галичині, себто з львівського, станиславівського і тернопільського, одно воєвідство з осідком у Львові. Тоді воєводою був би колишній міністер Медзінський, який мав би широкі повновласти. Дотеперішній львівський воєвода Беліна-Пражмовський обняв би становище краківського воєводи.

ПРИГОТУВАННЯ ДО ВСЕУКРАЇНСЬКОГО НАЦІОНАЛЬНОГО КОНҐРЕСУ.

ПРАГА.—Міжорганізаційний Конґресовий Комітет у Чехословаччині мав 29-го червня загальні збори представників українських громадських орґанізацій у ЧСР, що беруть участь у конґресі. На зборах подано інформації про діяльність підготовного та міжорґанізаційного комітету й полагоджено низку справ. Вибрано головним скарбником І. Мірного та контрольну комісію в складі: доц. О. Бочковський, інж. М. Скидан, інж. П. Стецьків.

ПРОЦЕС ЗА ВБИВСТВО МІНІСТРА ПЕРАЦЬКОГО.

ВАРШАВА. — Урядова „Ґазета Польска" повідомляє, що слідство в справі вбивства міністра Перацького вже покінчене, а тепер виготовляється проти 11 членів ОУН акт обвинувачення за співучасть і допомогу в убивстві. Як відомо, головний справник убивства втік. Всі арештовані перебувають у варшавській тюрмі. До оборони обвинувачених зголосилися покищо три українські адвокати. Розправа потребує кілька тижнів. Судитимуть їх пять суддів, а обвинувачення вносять два прокуратори.

ЗАСУД У ПРОЦЕСІ В САМБОРІ.

ЛЬВІВ. — Закінчився процес проти 13 Українців за приналежність до ОУН в Дрогобиччині. Засуджені: 1) Юліян Михаць, столярський челядник, за приналежність до ОУН, збройний напад і т. і., 8 років тюрми; 2) Богдан Звір, гімназійний учень, 7 років; 3) Нестор Постойко, столяр з Дрогобича, 5 років; 4) Василь Николяк, різник, 5 років; 5) Василь Німилович, Учень гімназії, 4 роки тюрми. Крім цього перших чотирох позбавлено громадянських прав на час 10 років, а пятого на 5 років. Інших звільнили.

ВИБУХ АМУНІЦІЇ В ІТАЛІЇ. ЗГИНУЛИ 50 ОСІБ.

ВАРЕСЕ (Італія). — Вилетіла в повітря фабрика муніції в Таїні. Згинули 50 людей, між ними 30 дівчат, що там працювали. Багато робітників покалічених.

АНҐЛІЯ ПЛЯНУЄ ВЕЛИКУ ФЛЬОТУ НА 1942 Р.

ЛОНДОН. — Відтепер аж по 1942 р. Анґлія буде будувати нові воєнні кораблі. Їх буде 130. Хоч про це ще не сказано в парляменті, то вже повідомлено заграничні уряди Америки, Франції, Німеччини, Італії й Японії. Анґлія надіється, що ті держави зроблять таксамо й отверто проголосять свою програму про розбудову їхніх фльот.

КОМУНІСТИЧНИЙ ІНТЕРНАЦІОНАЛ ОГОЛОШУЄ СВОЇ ПЛЯНИ В АМЕРИЦІ.

МОСКВА. — Семий конґрес Третього (Комуністичного) Інтернаціоналу оголосив вислідки і пляни праці комуністів у Злучених Державах. У звіті сказано, що комуністи багато причинилися до поглиблення революційного руху в часі страйку в Каліфорнії, а тепер повинні далеко енерґічніше взятися до здобування юній із середини та до орґанізування фармерів. Вони також повинні домагатися роздачі державних, церковних та багацьких маєтків поміж голодних, як це зроблено в Росії в часі голоду в 1921 р. Про все те говорив комуніст Німець, Вільгельм Пік. Американський представник комуністів, Ирл Бравдер, промовляв чотири з половиною години.

НІМЕЦЬКІ КАТОЛИКИ МОЛЯТЬСЯ ЗА СВОБОДУ ЦЕРКВИ В НІМЕЧЧИНІ.

БЕРЛІН.—Генеральний вікарій берлінської католицької епархії, Штайнман, видав розпорядок до священиків із зазивом, щоб вони кожної неділі після богослужби додавали молитву за свободу католицької церкви в Німеччині. Цей розпорядок уважають за визов нацистів за їх розпорядок проти „політичного католицизму".

"SVOBODA" (LIBERTY)
FOUNDED 1893
Ukrainian newspaper published daily except Sundays and holidays
Owned by the Ukrainian National Association, Inc.
at 81-83 Grand Street, Jersey City, N. J.

Edited by Editorial Committee.

Entered as Second Class Mail Matter at the Post Office of Jersey City, N. J. on March 30, 1911 under the Act of March 3, 1879.

Accepted for mailing at special rate of postage provided for in Section 1103 of the Act of October 3, 1917, authorized July 31, 1918.

ПЕРЕДПЛАТА:		SUBSCRIPTION RATES:	
Поодиноке число три центи.		Three cents a copy	
На рік	$6.00	One year	$6.00
На пів року	$3.25	Six months	$3.25
На три місяці	$1.75	Three months	$1.75
Число з пятниці (з англійською частю):		Friday's Issue (with Ukrainian Weekly):	
На рік	$ 2.00	One year	$ 2.00
На пів року	$ 1.25	Six months	$ 1.25
В Джерзи Ситі і Заграницею:		Foreign and Jersey City Rates:	
На рік	$9.00	One year	$9.00
На пів року	$4.75	Six months	$4.75
На три місяці	$2.50	Three months	$2.50

За оголошення редакція не відповідає.

За кожду зміну адреси платиться 10 центів.

З Канади належить посилати гроші лише на т. зв. Foreign Money Order.

Тел. „Свободи": BErgen 4-0237. — Тел. У. Н. Союза: BErgen 4-1016.

Адреса: "SVOBODA", P. O. BOX 346, JERSEY CITY, N. J.

ЩЕ РАЗ „НАЗАД ЗВОРОТ!"

У Москві почався конґрес Комуністичного Інтернаціоналу, що нібито має бути начальним керовровничим тілом міждержавного комуністичного руху, а на ділі є параваном, зпоза котрого московський уряд на шнурочку, наче театральними ляльками, рухає комуністичними партіями по інших краях.

Конґрес відбувається при закритих дверях, гейби наради злодіїв чи розбійників. Лише зі статей, що рівночасно появляються в московських ґазетах, вилазить як шило з мішка, що говориться за закритими дверми. Власне з московської „Правди" видно, що на нарадах „комінтерну" наступив черговий повний зворот у большевицькій політиці.

Пише „Правда" з великою обережністю, але всетаки з певною отвертістю, що комуністам тепер треба повести зовсім інакшу партійну політику, ніж вони вели досі. Тепер, каже „Правда", треба комуністам обороняти буржуазну демократію, піддержувати лібералізм та його боротьбу за горожанські свободи.

Ця програма стоїть у виразній суперечности з дотеперішньою політикою комуністичної партії. Досі комуністична партія правильно держалася політики безпощадної боротьби проти буржуазної демократії та лібералізму. Вона виходила з заложення, що демократи й ліберали затемнюють ясну клясову ріжницю та клясовий світогляд, себто відтягають робітників від ясної й чистої комуністичної політики. Большевики не боролися проти крайніх течій, як консерватизм і фашизм, але проти цих поміркованих течій, як демократія й лібералізм, уважаючи їх за своїх головних противників. Коли деякі большевики звертали увагу проводови, що в цей спосіб большевики самі рубають галузу, на котрій сидять, большевики говорили, що чим скорше впадуть ці демократичні й ліберальні течії, тим скорше обхопить усіх робітників один комуністичний рух. Словом, вони говорили: чим гірше, тим краще.

Тепер большевики трублять на відворот. Тепер вони хочуть уже робити союз з лібералами, демократами й соціялістами проти фашизму. Тепер вони вже добачили, що їх боротьба проти демократів і лібералів дала фашизмови якнайкращу нагоду захопити владу. І тепер уже вони готові лучитися з тими, котрих вони щойно вчора вважали найгіршими ворогами.

Та політика большевиків мстилася на большевиках, і буде ще далі мститися. Вона дала нагоду фашизмови, а тепер зробить спілку з лібералізмом неможливою.

Е. Онацький.

КАРДУЧІ ЯК ПОПЕРЕДНИК ФАШИЗМУ

Демократизм Кардучія не перешкодив йому повстати проти того абсурдного пацифізму, що загрожував залишити тодішню Італію безбройною на ласку Европи, узброєної до зубів і ласої до чужого. „О-о! — писав він, звертаючись до тих італійських пацифістів, — підіть ви перше до Франції і проповідуйте там свої пацифістичні ідеї. Вона ніколи не відмовиться від бажань бути найбільш узброєною, з її точки погляду, і при сучасних інтернаціональних умовинах вона має рацію. Хто зможе накинути їй роззброєння? Страх соціяльної кризи і банкротства примусить (кажете) центральні держави роззброїтись. Хай буде й так. Але тільки часово і частково. Бо понад німецькою й латинською цивілізацією нависає небезпека славянщини, яка — православна і царелюбна, чи нігілістична і анархістична, однаково, — палає (до західньої Европи. — Е. О.), і є голодна й холодна. А зпоза славянської небезпеки виглядає ще туманна й темна будучність Азії", що з нею рано чи пізно прийдеться рахуватись".

В листі до свого приятеля Ґвіда Мацонія зприводу народин його сина, Кардучі писав: „Між людьми шириться байка про універсальний і вічний мир. Але тимчасом треба, щоб народжувались і росли діти для війни. Завжди знайдуться (на світі) чужинці, варвари і гнобителі".

Кардучі натурально був проти всякого гноблення, і його твори співають гимни героям визволення та анатеми всяким тиранам. Але — дивний масон! — Кардучі вважав (і в тому він був вірним вихованцем римської історії), що свобода не може бути фетишем, і її треба вміти — в національних інтересах — принести в жертву... диктатурі.

„Мені диктатура", писав він, зовсім не видається такою відворотною, як пекельна брама; тільки я хотів би, щоб вона знаходилася в руках справедливих і сильних". Коли якась сила розібє скрижалі закону, і запанує села меча, люди примушені, для порятунку Батьківщини, кликати „Божого післанця" чи „людину Провидіння".

Такого сильного диктатора Кардучі знайшов був у Франческу Кріспі і, не зважаючи на свій лібералізм, демократизм і масонство, Кардучі зробився дуже великим приятелем цього диктаторіяльного попередника Мусолінія.

Ідеалом Кардучія було національне єднання, оте єднання, що творить силу, що його пізніший фашизм засимволізував у „фашо", себто в пук звязаних разом прутів. Таке єднання може перевести тільки сильна влада, що без жалю нищить усякі анархістичні виломи. Звідки пошана Кардучія до сильного Кріспія, і звідки його зневага до всіх інших італійських урядів, „урядів"— як він називає — „без розуму і без сорому", урядів, що були тільки іграшкою в руках ріжних партійних політиканів та демагогів.

Кардучі був завзятим ворогом усякого партійництва. Партійна боротьба розпорошувала тоді сили Італії, деморалізувала уряд і суспільство дрібними інтриґами, компромісами, щоденною політичною гризнею, безконечною балаканиною, і тому натурально викликала в Кардучія обридження, що іноді виливалося в палкі вірші, а іноді в гостру прозу. Досить пригадати тут його славну статтю „На смерть Ґарібальдія", де він звертається на адресу тодішніх партій з неприхованим обуренням і їдю: „Радійтеж, партії, радійте! Поспішайте розгортати крила своєї слави понад смертним ліжком героя. Поспішайся, правице, анархістична й соціялістична, щоб захопити владу. Поспішайся й ти, лівице, консервативна й поліційна, щоб її втримати. (Звертаю увагу, що в часах Кардучія поняття „правиці" і „лівиці" були цілком протилежні тим, що склалися за пізніших часів. Автім, тепер ці означення втратили всяке значіння. — Е. О.). І ви, републиканці. Не повинно забракнути й соціялістів, бодай тих, що відновлюють у холодку в своїх душах і мріях деякі ідеї і сцени, що в них сенсуальна легковажність єднається похотливо з похмурою друїдичною грубістю".

В 1882 році, відмовляючись приняти кандидатуру до парляменту, Кардучі писав: „Я не маю ніякого бажання бути депутатом. Автім, я не почуваю себе згідним з ніякою з тих сект (так він називав партії,— Е. О.), що ними відзначається нинішній парлямент і відзначатиметься певно й будучий".

Думка Кардучія прямувала до тої ідеальної національної єдности, що не знає поділу на партії. І тим більше не може знати поділу між ріжними державними орґанізаціями. Італійські іредентисти, що демонстрували в тодішній Австрії по вулицях і площах Трієсту і Трентіна, знаходили в ньому палке співчуття. Вогненні строфи його віршів рибилися в устах австрійських Італійців справжньою пропаґандною зброєю та революційними гимнами. Кождий виступ італійських іредентистів в Австрії знаходив у Кардучія зрозуміння і виправдання. Колиж Австрійці повісили Обердана, героя італійського іредентизму, якого память тепер глибоко шанується у фашистівській Італії, голос Кардучія піднісся до найвищого патосу, кидаючи громи проти гнобителів із зовні та боягузів і малодухів у середині. За його писання в „Дон Кіхоті" тодішній італійський уряд нікчемного Депретиса віддав його під суд, при чому голова уряду проголосив, що „соборність Італії вже осягнено" і тому, мовляв, всі ці виступи є зайві. Даремно зазначив Кардучі, що „Австрія, володіючи Трентіном, заганяє клин просто в серце Італії", і що „досить Австрії простягти руку від Ріви, щоб дістати до фортець Верони". Даремно, бо тодішній італійський уряд почував себе занадто безсилим, щоби пускатися в якінебудь „авантури", і державний прокуратор обвинуватив „виховника молоді", що, як засвідчує Федерцовні, за сорок років своєї педаґоґічної діяльности ні разу не повторив своєї лекції, постійно обновлюючи свої знання й думки все новими й новими студіями; обвинуватив його... „в розбудженні в університетській молоді звіринних інстинктів".

Кардучі жив у часах, коли в Італії найвищі ідеали потопали в буденщині байдужого міщанства, дрібного політиканства та партійного інтриґантства; коли в суспільстві запанувала була психіка бюрократичного карієризму і дрібних діл; коли над усім життям простяглася була сіра мла всеохолоджуючого скептицизму. Саме тому Кардучі, спрагнений за великим, звертаться до історії, шукає в ній і черпає з неї повними жменями моменти слави і величі. В його співах оживають давні руїни републиканського й імператорського Риму, підносять містичні й жахливі голоси середневічні катедри, мученики і герої відродження проголошують свої найзапальніші промови і заклики.

(Кінець буде).

СПІР ПОЛЬЩІ І МОСКОВІЇ ЗА УКРАЇНУ

(УП, Ціріх). — Найбільша і найважніща швайцарська ґазета „Ноє Ціpхер Цайтунґ" з 25. 6. 35., ч. 1107, вмістила велику передовицю на тему борні Польщі і Московії за Україну. Привід до статті дали московсько-большевицькі свята на Україні зприводу нібито московської, а разом з тим і української побіди над Польщею 1920 року в червні. У всій українській пресі вже згадувалось про те, що московські большевики використовують тепер ту нагоду, щоб послабити ввесь український самостійницький рух на Україні, повязавши його тепер штучно з Польщею, зглядно з польським ґенеральним штабом. При цьому большевики заграють на національну струну української душі, видвигаючи на перший плян всієї пропаґандивної роботи зогиджування роботи українського націоналізму і доводячи, що правдивий український націоналізм і самостійна Україна можуть існувати й існують лише в умовах життя під совєтсько-московським пануванням на Україні. Згадана ґазета містить з того приводу спостереження свого кореспондента, які іцкаві є і для нас, Українців.

Пише вона, що 12 червня в усьому совєтському Союзі, а передовсім на Україні, святочно відсвятковано 15-ліття звільнення Києва від польської окупаційної армії Пілсудського, який хотів зробити з України польську кольонію щось у роді польської держави з 1772 року. Лише завдяки ґеніяльности Сталіна та його прибічників, Буденного та Ворошілова, вратовано Україну перед поневоленням. Одначе всякі святочні заяви і промови та пресові статі не є в силі приглушити того підтону відношення між Москалями та Українцями, що псує на протязі цілого останнього періоду московсько - українське співжиття, чи, інакше сказавши, відношення між московським бомьшевизмом і українським націоналізмом, що стоїть на порядку денному тепер може більше, як колинебудь передтим. Вже сам факт вичислювання всього добра, яке зробила Москва Україні в формі цифр авт, колгоспів, тракторів, електростацій і т. п., вказує на те, що на Україні ще не всім відомо, що Москва стільки добра для України зробила та що є ще люди, які цього добра не бачили. А дальше при цьому виказується цифрами поступ України по скиненні буржуазного ярма та прибрання себе в шати пролетаріяту, на кожному кроці вигикується про знищення і виметення націоналізму й націоналістичного сміття і т. п. — що вкінці дає кожному до думання, що щось воно не так є на Україні, як би то хотіла мати Москва, та що одушевлення новим ладом не вспіло зовсім загладити жалю за втраченою самостійністю. Постишев, Петровський, Любченко та багато інших людей на Україні, яких ділами кермує Москва не завагались поставити Скрипника і його бажання культурної автономії для України та не так риґоризного переводження в життя колгоспної політики по боці Петлюри, що свойого часу закликав на Україну Поляків. Обох їх називається зрадниками. Мається враження, що імя Скрипника на Україні ще дуже популярне і що воно дуже перешкоджує всім централістичним затіям з Москви. Москва дуже зручно виграває для себе кличі „соціялістичної батьківщини" та „національної большевицької політики", щоби паралїжувати як з одного боку московський шовінізм так з другого український націоналізм. Вона ставить ті кличі як приємливі для всіх. Не зважаючи на те, що свято визволення України проголошено урядово загальним святом для цілого Союзу та для всіх його народів, в українського селянина й інтеліґента залишається погляд, що це не є свято визволення, а лише поневолення.

Ось так використовують московські большевики тепер наші помилки минувшини. Та вони ще йдуть дальше, бо згадана ґазета стверджує, що все це підстроєне свято є в суті річи політично звернене проти Польщі. Поляків лають бандитами, погрожують, що совєтська армія вже така міцна, що Польщу з лиця землі змете, згадують східній пакт, а вкінці і статтю князя Радзівіла в „Часі", який був би не від того, щоб Польща дістала Україну за помічю Німеччини. Виглядає так, що питання України і її самостійности — це справа Польщі і Московії, коли на ділі справа представляється трохи інакше, бо рішальну ролю не відіграє ні одна ні друга сторона, а лише той третий, про кого йде мова у всіх взаєминах обох держав, цебто Україна.

Питання з фізики.

Якого тиснення мусять ужити большевики при спробі затягнення позички, щоби в европейських касах наступила порожнеча?

УЛАС САМЧУК.

ВОЛИНЬ

Роман-хроніка у 3-ох частинах.

Частина І.

КУДИ ТЕЧЕ ТА РІЧКА?

8)

Григорчук викурив цигарку, кинув її на долівку, приставши розтоптав її чоботом. Після цього сплюнув.

— Думаєте. По правді то сказати, нема сьогодні за двісті рублів десятини. Але не в тім біда. Двісті рублів завше пригодиться. Але оце Волько задумав перебудувати млина. Вставляє замісць коліс турбіну і нові вальці. Покищо дамо йому спокій, а після таки візьмемось... Він то вже побалакує зі старостою про купівлю того млина. Видно корисний він йому, хоч завше лементує, що нічого з нього не має. Я б то, поправді признатися, нічого б не мав проти, щоб його продати, бо що з ним при такому, як у нас ладі, почнеш. Громада, що череда овечок. Немає в ній пастуха, то, звісно, який вже там лад. Страшить мене тільки те, що Волько виманить того млина майже задурно, а друге, що грішми скористується лиш де-хто... Ну, от і подивіться... Моя то дурна голова нераз міркує: чому б то, думаєш, та не могла сама громада тримати того млина? Цеж вигода своя. Самі собі й за молоття платили б і став, і стависько, і гуску є де вигнати... Є і вальці, і питель, два разовики, круподерня, валюша на сукно. Все, одно слово... Хай би, думаю, вже не знаю, який був той млин, то на одного мельника та помічника вистарчило б... І поправити б при потребі можна було б... А то... Я вже рукою на все махнув. Бачив я, що робилось минулого року на сходці... Крику, гамору наробили, але хіба щонебудь вирішили? Де там. Кричали, дерли роти і розійшлись так на чорт-матері...

Григорчук з серцем сплюнув і засовався на лаві. Очі його загорілись, але рівновагу свою мужицьку і необхідну стриманість та діловитість розмови не тратить.

— Трудно, знаєте, сьогодні чесну людину знайти... — продовжує. — Дуже тяжко, хай йому частець. Волько, звичайно, пускає дим у вічі мужикам. І хтоб то повірив, що отакий млин та не міг виробити тих двісті карбованців оренди? Але він, коли почне лементувати, та коли почне... і клянеться, і божиться... Ну, а мужик що? Плюне та й думає — чорт тебе бери, хай тебе нечиста сила слухає... І пішов собі до дому. Ми викупили маєток — сто двадцять десятин, і всунули за нього двадцять чотири тисячі карбованців. Суму цю ми вичавили зі своїх власних животів та мозолів та животів наших дітей. Казали, за ліс виберемо. Млин он які „доходи" дасть... А тепер піди його, пошукай ті доходи. Так само і з лісом. За десять тисяч такий ліс продали... Та цеж треба... (Григорчук знов поліз до кишені за кесетом з „рибкою"). Я не знаю... Це треба найдурніших людей на світі. Але що ви зробите?... Що подієте? Скільки то наші главарі попоїздили до острізьких таксарів, щоб таки умудритись таку соснину, кажуть двадцять пять тисяч дерев без дубини, отако за марно віддати... Тьху!...

І, помовчавши, ладив кресало з губкою і додає: — Ну, таксар то вижене грошиська. Що вижене, то вже вижене...

Саме увійшов Василь. Він щойно пригнав корови, поприв'язував їх до ясел ланцюгами і прийшов оце до хати. Григорчук поздоровив його як дорослого, „дайбоздоровя", і подав навіть руку. Матвій при цій нагоді заявив, що це його найстарший, і що він уже „у третю групу" ходить. Ось по тижневі і наука розпічнеться... Кепсько буде та прийдеться обходитись. От худоба... Як його, не знаю... того...

— Ви маєте ще ту вигоду, що хоч є куди худобину вигнати — сказав Григорчук.

— Воно то так. Особливо з весни та в осени. В літі також не дуже... Ні, ні... Тепер вже не дуже то, як бувало. Скрізь око дозорливе і навіть на зрубах вже не, як колись... На весні та в осени у верболозах та болотах... Але оце на днях мало-мало не трапилось нещастя: Корова загрузла в болоті і ледви витягли.

— То-то-то! Чув про це, чув! — підбадьоривсь Григорчук. Оповідали наші лебедці...

— Ото-то! Ваші лебедці й витягнути її допомогли мені, дякувати їм. А коровисько чимала. Моє щастя, що можу хоч худобу плекати, а тоб... Але що то воно за декілька літ буде? От питання. Подумайте тільки, що тут було ще недавно, ще першого року, як я сюди перебрався, при старому мельникові. Усе, як глянеться, стависько... Хто захоче. Їдь, коси, бери, паси худобу. А піди тепер... Я сам хочу вже взяти у мельника в аренду на пять літ оті верболози на клину коло калюжі. Думаю: викорчує чоловік, а пять літ сіно братиму. Воно то сіно там спочатку неабияке. Осока, лепеха та очерет, але по парі роках, думаю, вибавиться... А для рогатої худоби це, хо-хо-хо, як піде в зимі...

— Василю! — звернувся Матвій до Василя. Звернувся, ніяково мнучись... — Принеси но там дещо...

Василь видно зрозумів, а Матвій продовжує: — Ото, знаєте, добро було зо старим мельником. Хоча чех, а все таки порядна з нього була людина, не то що теперішній. Цей, борони Боже, щоб худоба на його луг чи стависько „шлапнула". „Не шлапай то"... Воно то й добре, знаєте. Порядок мусить якийсь бути. Пригадую собі, як прийшли до нас чехи. Боже, що то за бідачиська були. Ні кола, ні двора. Голі, як цигани, поприходили.

— Повірте, що отой Дус на Борщівці, що сьогодні у фаетонах їздить, а синів інжинерами та дохторами поробив, прийшов зо стома карбованцями в кишені з Моравщини, злабудав собі серед Бущенського лісу (там ліс ще тоді такий був, що Господи). Отож поставив собі серед лісу халабуду з круглячків... А тепер у нього фаєтони та двацять тисяч золота у банку... От, що то значить порядок... Тепер у нього трицять десятин землі. У самого старого. Синам землі не треба. Але чи повірите, що платив він по двацять два рублі за десятину? Я не кепкую з вас. На Бущенщині була земля з лісом (сосни двома охватами не охопиш) по дванадцять карбованців. По дванадцять карбованців, от як живу. І думаєте, що хто з наших мужиків купив тоді хоч одну десятину? Крім небіжчика Хведора, Михалкового батька, котрого син сьогодні господар, ні один. Ее, каже: Нащо вона мені? Що я з тим лісом? Свого ґрунту хватить, а діти виростуть — світ великий. От, як розважали. І то не бий. І то не розложи такого драба, та не всип йому пятьдесят таких, щоб до смерті чухався. А чехи, ті в Сибір їхали. Їх виписав цар, щоб культуру ввели. А на що їм та культура в Сибірі, коли ось тут така даровизна трапилась. Побачили і все забрали. Загарбали до чиста. Усі оті кольонії — Борщівка, Озірко, Гільче, все то на таких землях осіло і сьогодні вони пани. Сьогодні вони палати будують, у фаєтонах їздять... Де я свою силу подів? Не у них? Не на них затратив? Не для їх збагачення? А чи не міг мій батько також десятинок двадцять мені припасати, як оце зробив Хведор? Міг би. Та не хотів. Пив, шлявся по бабах, гуляв, матір окрадав і все до шинку відносив. Ось такий наш мужик. Ось який у нього порядок, толк...

Увійшов Василь. Він приніс пляшку горілки (на всяку оказію припасену) та кусисько старого, пересоленого, аж пожовклого, грубого салиська. Є чарка, є закуска. Григорчук оком на все либнув і запакав швидко цигарку та ніяково, ніби йому чогось соромно стало, засовався на лаві. Василь тарілку з посудника виняв, ножа і для гостя якусь виделку дістав. Після зо столика хліб виняв, чарку знайшов і все то на столі, вкритому святочним, чистим настільником, опинилося... Григорчук, чуючи мабуть інстинктом (і разом боячись, щоб не втікла всетаки чарка), що то на нього облаву робиться, намагався щось ніби протестувати:

— Та... знаєте... Воно якось... Це зовсім того... — а все так і не знаходить слів, щоб висказатись.

— Вже вибачайте, каже Матвій. Баби моєї немає дома, а вона те все припекла б, може смажену яку б...

— О, що, ви, що! Господи! Тай цього доволі. Для такого гостя... Господи...

— У нас гості не дуже пороги оббивають...

— Звісно, на хуторі...

(Далі буде).

СУЧАСНИЙ СТАН НОРМАНСЬКОЇ ТЕОРІЇ.

На цю тему прочитав д-р Михайло Антонович доклад в Українськім Науковім Інституті. Короткий зміст докладу такий:

Наукова суперечка про державнотворчу ролю Норманів у початках Київської держави тягнеться вже коло 200 літ і має свою велику літературу. Слабим пунктом антинорманістів у XIX. столітті було бажання кожного з них висунути свою власну, ще слабшу і зі ще більшими натяжками побудовану теорію, але призбираний ними критичний апарат, що заперечує норманські початки „Руси", дуже солідний (Гедеонов, Максимович, Костомарів, Ламанський). Та всетаки саме поставлення питання поволі еволюціонувало. На початку XIX. віку факт приходу якоїсь чужої державнотворчої сили вважався безсумнівним; сперечалися лише за те, чи наїзники були Германи, чи яке інше племя. Перший Іловайський заперечив якунебудь участь чужого елементу при формуванні Київської держави. Основні праці з історії культури в східній Европі (Мілюков, Довнар-Запольський) доказали, що культурні впливи германства в уклад життя та в народній творчости давньої Руси майже ніякі. Аналіза початкових літописних зводів, переведена Шахматовом, дала дальші сильні арґументи в руки антинорманістам, хоч сам Шахматов притримувався варязької теорії. Таким чином суперечка йде тепер уже про те, чи скандинавське завоювання взагалі було, чи ні; при цім найбільше переконані норманісти мусять визнати, що культурні впливи Германів мінімальні. Отже Варяги, творці Київської держави, могли дати щонайбільше державну організацію, а самі швидко засимілювалися серед околичного населення. Цей постулят очевидно хиткий і мало обґрунтований, бо норманісти і тепер змушені оперувати майже тим самим доказовим апаратом, що й двісті літ тому, за недостачею нових арґументів у їх користь.

І всежтаки тепер більша частина російських учених іще тримається норманської гіпотези з більшими або меншими застереженнями (Платонов, Любавський, Покровський, Мошин). Натомісць найсолідніші зпоміж українських дослідників рішучо стали на антинорманістичному ґрунті (Падалка, Багалій, Грушевський, Пархоменко). Зокрема цікаві праці Пархоменка, котрий приходить до висновку, що Київській державі взагалі не вдалось ані зєднати все східнє славянство в одній державі, ані створити з нього одну націю. Сильною сторінкою праці цих учених являється їх самообмеження на дуже солідну критику норманської теорії; ніхто з них не пробує виставляти якихсь власних гіпотез, лишаючи фактичне вирішення справи до часу призбирання нового матеріялу. Багато такого нового матеріялу дають досліди в ділянках археольоґії або етнографії — завше на користь антинорманістам; лише в фільольоґії лишаться позиція норманістів досить міцна. Деякі російські археольоґи, як наприклад Спіцин, доходять до висновків, подібних до Пархоменкових, себто визнають варязьке завоювання на території Новгородщини та північного Поволжа, але більший вплив скандинавських дружин у Києві може датуватися щойно кінцем X. або XX. віком, зокрема за часів панування Ярослава Мудрого.

Чому бідні.

— Скажіть, куме, чому ми такі бідні?

— Бо цісаря не маємо.

ГОЛОСИ ЧИТАЧІВ

З НІЧОГО НЕ МОЖНА ЗРОБИТИ ЩОСЬ.

Перечитуючи наш часопис „Свободу", приходжу до переконання, що наш Батько Союз має 400 відділів, що разом становлять У. Н. Союз з осідком у Джерзі Сіти.

Пише „Свобода" не раз і не два в справі Пропамятної Книги, котра вже повинна бути майже готова до друку. Але ще нема матеріялів. Хтож тут винен? Не є це вина редакторів. Вони докладають чимало труду і праці, щоби Пропамятна Книга вийшла якнайкраще уложена. За 40-літній час існування це перша Союзова книжка.

Мусимо добре цю справу розібрати, мусимо оцінити працю тих, що її вкладають, а звертатись до тих, що помочи відмовляють.

Панове, урядники відділові! Ви повинні подбати негайно і зараз надіслати хоч коротеньку історійку про свою місцевість, щоби робота пішла скорим бігом.

Берім приклад з інших, як вони сповняють свої обовязки. Чому у нас так занедбано та не виповнено такого малого квестіонаря, який майже мала дитина може виповнити? Отож урядники відділові, що не виповнили квестіонарів, повинні сповнити свій обовязок. Скоро, бо не буде з Вашої місцевости спомину про розвиток нашої української громади, що зробила і чого доробилася за 40 літ у новій, нами прибраній батьківщині.

Не пишу це для докору, а для приспішення праці для видання Пропамятної Книги. Вона буде розповсюднена по цілій кулі земській, де живуть Українці. Ця Книга це здобуток нашої мозольної праці за минулих 40 літ у Новій землі. Іще зар прошу скоро сповнити обовязок, бо, як заголовок каже, „З нічого не зробимо щось".

Мих. Довгий,
Ню Гейвен, Конн.

УТОПИВСЯ, ВТІКАЮЧИ ПЕРЕД ПОЛІЦІЄЮ.

Дорого заплатив у Вінніпеґу 18. липня за крадіж автомобіля якийсь молодий злодій, коли поліція була приготована його зловити на березі ріки. Він кинувсь у воду, думаючи переплисти на другий бік, однакож не стало на те в нього сили і він утонув.

В Христофора Смита у Вінніпеґу вкрадено ввечір автомобіль. Поліцію повідомлено, щоб мала око на той автомобіль. Два поліцаї спостерегли крадений автомобіль на розі вулиць Сотерленд і Юклид. Автомобілем їхали швидко два хлопці. Поліцаї пустилися своїм автомобілем за ними наздогін. Хлопці приспішили скорість і скрутили на вулицю Ґров. Приїхавши над ріку, зачепили за стовп плота городу і крадений автомобіль спинився. Бачучи поліцію тільки кілька стіп за собою, хлопці вискочили з автомобіля і кинулися в воду, мабуть сподіваючись переплисти на другий бік. І одному з них це вдалося. Другий мабуть не був такий добрий пливак. Він відплив яких 25 стіп від берега, коли поліцай Вотерс закликав за ним, щоб вернувся. Хлопець не послухав. Не хотів також приняти помочі від хлопців, що плили близько нього човном. Однакож за кілька хвиль уже закликав за поміччю, та поки доплили до нього хлопці човном, він зник під водою.

ВСТУПАЙТЕ ГРОМАДНО В ЧЛЕНИ УКРАЇНСЬКОГО НАРОДНОГО СОЮЗА.

В КОЖДІЙ УКРАЇНСЬКІЙ ХАТІ ПОВИНЕН ЗНАХОДИТИСЯ ЧАСОПИС „СВОБОДА".

Дж. Д'Оліо.

НАЧАЛЬНИКОВІ МУКИ

(Гумореска.— З італійського).

—o—

Поважаний начальник Цінґарелі з Бельсоміни має тяжкі муки із своїми горожанами. Вони не мають найменшого зрозуміння для його новітніх напрямків і великоміських поглядів. Так між ними йде тиха боротьба, яка служила місцевим голярям за тему для гутірок, а поважаного начальника ця боротьба коштувала багато мук і нервів. Попросту ті його громадяни не йдуть із духом часу, не розуміють вимог сучасних потреб, страшно вони прикрі. Це ще нічого би, та вони захоплюються лише тим, що в великих містах є лихого й навпаки.

Сто разів своїй добрій Антоанеті говорив маестро Цінґарелі, що його Бельсомінці справжні... осли, бо колиб не були осли, то не боронилиб тих звірят настільки, що спинюють усякий поступ у місті.

Показав мені протоколи засідань міської ради та сказав:

— Вони, я твердо вірю, доказують, що мої громадяни справдішні осли.

Просив мене, щоб я замітніші уступи подав у часописи, хай світ знає, з якими людьми він мусів мучитися. Сказав мені на вухо, що коли подам це до часопису, він вистарається, що я дістану ордер, як він дійде до влади. Я йому обіцяв, що згадаю десь Бельсоміну й ось сповняю мою обіцянку: переписую вірно кілька уступів із протоколів засідання міської ради.

„Бувший начальник Де Фундо, предсідник громадської ради, домагається, щоби міський парк (пригадую, що в цьому парку було лише сім старих, нужденних морвових дерев і два дерева з Африки, яких назв ніхто в місті не знав, тому їх звали „іґното" [невідомі] обгородити кільчастим дротом, щоби так охоронити парк від місцевих ослів і кіз. Предложення приняли одноголосно".

„Згідно з постановами останього засідання міської ради замовили в Римі кільчастий дріт, який згідно з ухвалою розтягнули довкола міського парку. Треба признати, що цей дріт багато причинився до прикраси нашого й так гарного міста".

„Хоч комітет прикрашування міста признав, що кільчастий дріт має велику естетичну та прикрашальну вартість, громадянин Чіджі, член міської ради, ставить предложення: „Зваживши, що кільчастий дріт роздер мішок із оливою на мому ослі; зваживши, що така сама небезпека загрожує і іншим місцевим мішкам і місцевим ослам, домагаюся, щоби вище згаданий дріт усунути та дати його до міського музею". Начальник даремно доказував, що коли усунуть дріт, пропаде місцевий парк, бо його до тла обгложуть голодні осли й голодні кози. Простаки, які займають визначні місця в нашій громаді приняли предложення при рішучому спротиві начальника та його ближчих співробітників. На рішучу інтервенцію начальника постановили, щоби дріт усунути опівночі, щоби цьому дротови бодай так віддати гідну пошану та щоби скидання дроту не провожали простацькі оклики та зловтішність".

„Начальник хотів, щоби нашу головну вулицю бетонували, тому, що ця вулиця стрімка та нерівна. Предложення приняли з тяжким трудом. Привезли цемент і вулицю бетонували на загальну радість громадян. І знову осел був винуватий. Один незручний осел посовгнувся на бетоні, впали з нього мішки, олива розлилася по бетоні, посовгнулося теж двоє людей і зломили собі ноги. Простаки якстій скликали віче й ті, які не розуміються на тому, чого потребує поступове й освічене місто, поставили внесення, щоби бетон обтовкти та відкинути з дороги, бо й далі осли й люди будуть совгатися. Нерозумна більшість приняла предложення тай так Бельсоміна осталася без бетонованої вулиці, а щоби глупота була ще більша, бетон обтовкли в білий день, проти виразного приказу начальника та його ближчого окруження".

„Дорога, що веде від головної вулиці на цвинтар, іде попри самий беріг моря, що саме тут дуже глибоке. Тому, що дорога ця вузька, то подорожні та вючні звірята мусять іти самим краєм. Нещастя хотіло, що осел громадянина Буонома впав із вантажем у море. Нещасне сотворіння гинуло й ніхто не міг йому помогти. Начальник, якому лежало на серці добро громадян, скликав громадські збори та, по свому звичаю, виголосив коротку, але гарну промову:

— Горожани, знову на нас упало велике нещастя. Пожиточне сотворіння громадянина Буонома знайшло холодну смерть у морських хвилях по дорозі до цвинтаря. Щоби це більше не повторилося, та щоби нас не постигло більше нещастя, бо за ослом міг би піти й якийсь громадянин, від чого хорони нас, Господи, я предкладаю дорогу до цвинтаря обвести більшим цементовим муром. (Зпоміж публики чути голос: Знову цей цемент!)

„Після довгої дебати предложення приняли. Радник Сальвіяті, загально поважаний громадянин і торговець, предкладає, щоби верх муру був кривий, бо якби був рівний, моглиб міські діти ходити по ньому тай так моглоб прийти до нещастя. Начальник якстій побачив усю ваґу предложення громадянина Сальвіятія тай додав, щоби піддержати Сальватія, що то і його предложення. На це хтось із простаків докинув:

— Наші бідні діти не ходять по бетоні, а ви на ваших уважайте. Для нас головне, щоби забезпечити ослів.

„На велике зчудування начальника та всіх освічених людей ухвалили, щоби мур із гори був рівний. Хтось із публики запримітив, що тепер буде мало панських дітей. І чи мої громадяни не осли? Я для них цінніший ніж Наполеон, а не можу собі дати ради з їх ослами".

Я думав, що записки ці записував громадський писар, та останнє речення впевнило мене, що вони писані потом і жовчею нещасного п. начальника, старого добряги маестра Цінґарелія.

Хитрий розпорядок.

Міський панок: У вашім селі аж пять ставків і ніде не вільно ловити риби, тільки в отсім однім! Чому?

Війт: Бо в цім ставі нема риби.

—o—

Нема ріжниці.

— Яка ріжниця між кацапом і совою?

— Нема ніякої, бо кацапи і сови однаково люблять темноту.

НОВІ ПЕРВНІ

Відомо, що всіх первнів було досі 92, себто мусів існувати найлекший і найважчий первень. Можемо назвати їх навіть по імени: першим і найлекшим первнем є водень; 92-гим, себто останнім і найважчим, є радіоактивний первень уран, протопляст раду.

Спитаймо тепер, чи не можна би витворити штучно такі первні, яких у природі нема, а які є ще важчі від урану? На це питання відповів потакуючо після довгих розслідів італійський фізик Енріко Фермі. Сьогодні знаємо, що первні не є незмінними зборищами атомів даного тіла, що „новітня альхемія" вміє перемінювати одні первні на другі. Маємо два способи таких змін. Один спосіб реалізує природа, а саме деякі первні (переважно найтяжчі, звані радіоактивними) перемінюються „самі з себе" на інші первні. Людина не має на ці переміни найменшого впливу і може тільки обсервувати факт цієї переміни. Зате другий спосіб переміни первнів доступний людині. Ми самі можемо перемінювати одні первні на інші таким робом, що вміємо відповідними сртільнами вдертися до середини атому, до його ядра, вміємо здемолювати будову цього ядра, себто видерти йому частини та витворити таким робом ядро нового первня.

Фермі враз зі своїми співробітниками розбиває від двох років ядра атомів поодиноких первнів відповідними стрільнами. Цими стрільнами є відкриті перед 3 роками невтрони. Ще 3 роки тому гадали, що вся матерія складається тільки з двох основних цеголок: електронів і протонів. Одначе нові експериментальні факти виявили нову елементарну цеголку матерії: невтрон, що приблизно такий важкий як протон, одначе не має зовсім електричного наряду. І саме цими невтроновими стрільнами Фермі та його співробітники бомбардували по черві ріжні первні і досліджували наслідки ударів граду невтронів. Розуміється, що не вміли стріляти невтронами до цілі, а тільки наосліп, марнуючи багато муніції. Але завсіди між такими стрілами наосліп трапляються влучні невтронові стріли, що вдаряють у саме серце атому, в його ядро. І тоді такий влучний стріл перемінює нам поцілений первень на інший.

Таким робом поцілений влучним невтроновим стрілом найважчий 92-гий первень-уран перемінюється на 93-тий первень, що його в природі нема, а цей опісля імовірно на 94-тий і 95-тий первень. Ці в природі невідомі і такі штучні первні перемінюються зчерги самі на звичайні, відомі вже нам, радіоактивні первні, що самі вже переходять відомі нам переміни, які врешті ведуть до нерадіоактивного первня — олова. Отже Фермі виказав, що можуть існувати „тяжчі від найтяжчих" первнів. Вони живуть дуже коротко і після деякого часу обертаються знов у відомі нам первні.

Висліди Фермія стрінулися зпочатку з великим скептицизмом фізиків. Щойно тоді, коли відома специялістка в ділянці радіоактивности, Ліза Майтнер у Берліні, потвердила його досліди, можемо сміло сказати, що маємо до діла дійсно з новими, невідомими на землі первнями, а не з мішаниною відомих радіоактивних первнів.

СІЛЬНИЙ КВАС У СУДІ.

Перед городським судом у Свенцю під Торунем розглядано справу Станислава Ґібаса, якого заскаржила його наречена Антонина Дембінська за аліменти. Коли суддя оголосив присуд, відкидаючи претенсії Дембінської, дівчина добула фляшку з сільним квасом і хлюснула ним у лице Ґібаса, причому квас обляв теж суддю, адвоката й три інші особи. Дембінську арештовано. Ґібас утратив обоє очей, а суддю й адвоката тяжко попарило. Інші особи зазнали лекших ушкоджень.

КВЕСТІОНАР

ЗВЕРНЕНИЙ ДО ЧЛЕНСТВА У. Н. СОЮЗА, ЯК ТЕЖ ДО УКРАЇНСЬКОГО ГРОМАДЯНСТВА В АМЕРИЦІ В СПРАВІ ЗБІРКИ СТАТИСТИЧНИХ ДАТ ДО ІСТОРІЇ НАШИХ ГРОМАД.

Назва місцевости. ________________

Приблизне число Українців, що живуть у тій місцевости. ________________

Коли осіли в тій місцевости перші українські іміґранти і звідки вони прибули. ________________

____

При яких роботах заняті наші робітники. ________________

____

Скільки має місцевість українських товариств. ________________

Чи є українська церква (або церкви). ________________

Чи є Український Народній Дім. ________________

Чи є українська школа ________________

Скільки є українських бизнесів і які. ________________

____

Чи є українські професіоналісти (лікарі, адвокати, вчителі, аптикарі і т. д.). ________________

____

Чи є українська бібліотека (або бібліотеки). ________________

Чи є організації тут родженої української молоді; а як є, то скільки їх? ________________

____

Замітніші події з життя громади. ________________

____

____

____

Просимо дати відповіди на ті питання, а зібраний у той спосіб матеріял вислати по змозі якнайскорше на адресу „Свободи". Імена тих, що зберуть ці матеріяли, будуть поміщені в Пропамятній Книзі У. Н. Союза.

PRESS REPORTS ON UKRAINE AND UKRAINIANS.

NEW YORK, N. Y.

Mr. Jarema to run for Assembly.

Stephen J. Jarema was designated to go to the Assembly in petitions circulated by Dr. Solomon Goldenkranz, leader of the district, throgh the Eigth Assembly district Tammany Club.

Mr. Jarema, an attorney who is a leader among the Slavonic-American Democratic organizations throughout the city, ran as an independent candidate for the Assembly last year and polled 2,000 votes in the district. He stepped out of the Goldenkrantz organization at that time because of the refusal of the leader to recognize the Russian, Polish, Ukrainian, Hungarian and other large Slavonic groups in the district which runs from First street to Fourteenth street, and from Avenue B to Third avenue.

(The New York Sun, Tuesday, July 23, 1935).

Вуйко роздавав цукорки дітям.

— Івасю, коли я дам тобі двацять цукорків, щоби ти поділився ними з Юрком, то скільки дістане Юрко

— Пять, вуйку.

— Як то пять, то ти не вмієш рахувати?

— Я вмію, але Юрко не вміє.

Чудотворці.

Зійшлися два жидки, кожний з іншого містечка, і починають вихвалювати своїх рабінів.

— Мій ребі — оповідає перший, — довідався раз, що одна жидівська дитина зїла, не хотячи, кусок свинської шинки. Негайно пішов до хати, де мешкали родичі цеї дитини, і сказав: „Тому, що ви не встерегли вашої дитини й вона зїла трефне, хай завалиться ваш дім і щезне з лиця землі!" Тоді родичі почали дуже йойкати й просити ребі, щоби вимолив у Бога прощення. А що наш ребі має мягке серце, то він підніс руки до неба й помолився: „Боже, відверни кару від цього дому і вчини, щоби цей дім не завалився. І таді сталося велике чудо: дім не завалився!

— Мій ребі вміє більші чуда робити, — каже другий. — Раз вертався він в пятницю під вечір фірою додому й дуже спішився, щоб його не застав у дорозі шабас. Але вечір зближався і ребі бачить, що таки не доїде. Тоді підніс він руки до Бога і почав молитися. І сталося чудо: всюди направо вже був шабас, всюди наліво був шабас, лише туди, куди їхав ребі, ще не було шабасу!...

ХТО СМАРУЄ, ТОЙ ЇДЕ!

Раз пустився я до міста,
Дивлюсь, їде Гриць Бурмило,
Везе Жидів на ярмарок,
А набрав їх повну фіру.

Коні соплять, ледви тягнуть,
Під горою зовсім стали,
Жиди сидять; їм байдуже,
Хочби коні поздихали.

Бє Гриць коні, не поможе,
Тай пробує воза пхати,
Не дасть ради, кличе, кума:
Ходіть, куме, помагати!

Кум сердитий, батіг вхопив,
Почав Жидів смарувати,
В одній хвилі віз порожний,
Вже не треба воза пхати!

От так, куме, в біді також
Треба вміти поганяти!
Як віз стане, — нема ради,
Треба зараз смарувати!...

М. Я.

МОРЕ

(ІЗ „КРИМСЬКИХ УСМІШОК" О. ВИШНІ.)

Ну море!

В давному разі — Чорне море, тобто таке море, що чорне.

Не Біле, а Чорне море...

Це, значить, отакезна ніби яма, велика-велика, вщерть налита солоною водою...

Вінця в тій ямі звуться: береги... Дно — так і буде дно... Вода — таксамо вода...

Оце є море...

Море оте саме служить на те, щоб у ньому купатися й дивитися на нього...

Коли на море дивитися, то це буде: вид на море...

Коли в ньому купатися, то це і буде: купатися в морі...

По морю ще кораблі плавають, пароплави, броненосці ріжні, але то далеко від берега; рукою трудно їх дістати...

Писатиму тільки про те море і про те, що є в морі, що можна, сказать би, полапать, памятаючи мудре наше прислівя:

„Не повірю, доки не полапаю!"

Коли ви дивитесь на море, перш за все впадає вам на очі вода... Прийшовши до моря, мацаєте його рукою: воно мокре... Руку в рота — солоне, і капає... Значить, вода...

Помацати беріг — твердий...

Значить, так: море... Ви не помилились...

Пересвідчившись, що ви на морі, можете розглядати його далі...

Море буває трох сортів: тихе море, хвильове море й буряне море...

Тихе море — це таке море, коли вода в ньому тиха... Воно собі поволі ніби гойдається, потихеньку, ліниво хлюпає на беріг і мружить спину під гарячим промінням.

Хвильове море — це пастух... Воно гонить велику отару баранів до берега, кричить на них, підганяє, гнівається, випереджає тих баранів і викидає їх на беріг з плюском, з гамором, з серцем... Барани ті, вискакуючи на беріг, котяться по гальці, сунуть її своїм руном білим, гергочуть, скреготчуть і розбивши своє руно біле об гальку круглясту, сунуться назад у море й тонуть... А море, гніваючись, що жадного барана не може на беріг цілим вигнати, ще завзятіше, ще упертіше гонить їх.

І так цілий день, а то й два, і три, аж доки, махнувши рукою:

— Дурна — мовляв — робота!

Заспокоюється, перевертається на тихе море й знову тоді поволі гойдається, потихеньку хлюпає й вимиває у хвилях своїх соняшні списи...

Напастухувалось!...

А іноді... О, іноді воно, ганяючи білі отари отих баращків, як розлютиться, як рознервується, як застрибає, як зареве, як зашумить, так „помяни, Господи, царя Давида"!

Тоді воно показує третій свій сорт — буряним воно тоді робиться!

Матінко моя! Тоді оті барашки білі робляться білими слонами (море, між іншим, горівки не пе) або просто горами, що ревуть, підстрибують, рвуться з боку в бік, бють об беріг скажено, підіймають берегову гальку з лютим рокотом, вискакують далеко на беріг та розлітаються хмарою божевільних бризків...

Тоді всім, хто його бачить, робиться страшно...

А мені ні, бо я буряного моря не бачив...

ШТУЧНЕ СОНЦЕ.

Французький фізик Боль зладив світильний апарат, який можна назвати штучним сонцим. Є це неонова лямпа, в якій ґаз знаходиться під дуже високим тисненням. Струм витворює в жарівці температуру 2,000 ступнів вищу, ніж температура сонця (6,000 ст.). Світильна сила жарівки величезна. У звичайній жарівці припадає 1,400 свічок на один кв. центимертер, а лук світла має 19,000 свічок. Нова жарівка має фантастичну світляну силу, бо аж 180,000 свічок на кв. центиметер. На думку фахових кол, новий винахід робить революцію у світильній техніці.

ДРІБНІ ОГОЛОШЕННЯ

ТАРЗАН І ПРОЛЕВ. (81)

Коли велитень ґориль ухопив дівчину, він потягнув її твердо до дверей. „Ходи за мною!" — закричав він. „Творець післав мене по тебе!" Тоді Ронду попровадили до таємничої частини замку, званої „Небо". Вона мала стати перед загадочним сотворінням, що його ґорилі називали своїм богом і Творцем.

Саме того самого дня пополудні ґорилі вхопили Наомі Медисон. Саме Бокінґем взяв її в ліс понад ґорилячим містом.

Він також був здивований. Він думав, що це була та сама дівчина, що він її зловив перед кількома днями над водопадом. Саме нинішнього ранку він бачив, як її забрали до кімнат Творця. Очевидно, він не мав способу дізнатися, що Наомі й Ронда були однаковісенькі з постави й вигляду.

Наомі, опинившися в обіймах його руки, задеревіла з остраху. Араби були недобрі, алеж отсей відразливий звір... Вона лише не могла зрозуміти, коли і як то він її вбе. Та ґориль не мав наміру вбивати таке миле сотворіння і таке цінне для його володарів.